

lium, nam infidelitas non facit eos melioris conditionis, neque eorum auget jurisdictionem; quoad usum vero non potuerunt Pontifices temporibus infidelium principum judicia illorum declinare, sicut etiam non poterant se vel dignitatem suam ab omni injuria vindicare, quod mirum esse non debet, cum etiam sub fidelibus principibus interdum similia passi sint, id permittente Deo, vel ad eorum probationem, vel ad majorem fidei confirmationem.

8. *Tertia objectio ex factis imperatorum.* — *Responsio.* — *Cur suffragium eligendi Pontificem imperatori jurisdictionem aliquam in ipsum non impertiat.* — Ex quo facile etiam solvitur tertia objectio, quæ et a rege Angliæ, et ab aliis schismaticis et schismatum fautoribus sæpius inculcatur, sumiturque ex factis quorundam imperatorum, qui superiorem potestatem in Summos Pontifices sæpius exercuerunt, vel illos eligendo, seu in sede collocando et confirmando, vel eos puniendo et exauthorando. Ad quod præcipue inducunt factum Othonis I (quem imperatorem piissimum fuisse dicunt), qui Joannem XII, alias XIII, propter pravos mores a sede deposuit. De hoc tamen argumento dixi multa in superiori libro, cap. ult., ad quem locum lectorem remittimus; hic enim solum illud commemoravimus, ne objectionem in hoc puncto frequentem intactam relinqueremus. Addere vero possumus, priorem objectionis partem ad præsentem causam nullo modo pertinere. Quid enim? si daremus imperatores aut reges posse esse Pontificum electores, numquid propterea esse possent eorum legislatores aut judices, aut propter aliquam in eos jurisdictionem superiores? Profecto Cardinales sunt electores Pontificum, et nihilominus, postquam Pontificem elegerunt, nullam in illum habent potestatem vel jurisdictionem; imo potius illi sunt omnino subjecti. Ratio vero est, quia dum suffragia ferunt, aliquem sibi æqualem nominant vel eligunt, ille autem, qui rite electus est, a Christo ipso statim investitur, et fit superior suis electoribus, quibus antea erat æqualis, vel fortasse inferior. Accedit, quod ipsi electores a Sede Apostolica habent eligendi potestatem tanquam a superiore et Christi Vicario, ad quem spectat modum eligendi sibi successorem præscribere. Idem ergo cum proportionem dicendum est de imperatore, etiamsi vel ad eligendum Pontificem, vel ad confirmandam suo consensu electionem ejus fuerit admis-

sus, quia non propterea factus est superior Pontifice, sed manat semper inferior Pontifice jam instituto, sicut etiam erat subditus illi, a quo talem prærogativam accepit.

9. *Depositio Pontificis per civilem potestatem fieri nequit.* — De altera vero objectionis parte, in citato loco ostendi historias, in quibus factum illud et alia similia referuntur, et incertas esse ac varias, seu inter se dissentientes, et non satis fideliter referri. Nam ex eis non solum colligi non potest imperatorem jure deposuisse aliquem Pontificem, verum etiam neque facto id tentasse ex vi propriæ jurisdictionis, judicii ac sententiæ, sed aut apertam vim aut tyrannidem, per quam aliqui principes christiani manus violentas in Pontificem injecerunt, vel ad summum industria et auctoritate sua procurando, ut congregaretur aliqua Synodus, quæ sententiam depositionis in Pontificem ferat, quidquid sit de potestate talis Synodi, et an ex errore vel malitia processerit; nam ita accidisse in facto Joannis XII citato loco ostendimus. Et sane cum pœna depositionis canonica sit, in illa peculiarem deformitatem et repugnantiam habet, quod per potestatem sæcularem possit imponi. Neque in eum errorem incidere potest, nisi qui de Pontificia dignitate nihil supernaturale vel spirituale, sed tantum politicum seu civile cogitaverit. Et ideo si quis imperator vere fidelis temerario ausu et indiscreto zelo de Pontifice judicando tractavit, non per se, ut dixi, sed per congregationem aliquam, quæ speciem saltem potestatis spiritualis habere videretur, deponendum curavit. Quia vero illa depositio summa est in eo genere spiritualis pœnæ, et jus divinum attingit, a quo per se et immediate est Pontificia dignitas, ideo ex parte Pontificis maximam causam requirit, qualis est sola hæresis, quæ fundamentum talis dignitatis quodam modo tollit; ex parte vero Ecclesiæ requirit sententiam, non cujuscumque Synodi, sed legitimæ et universalis, et nihilominus ex parte Dei necesse est ut ipsemet talem dignitatem auferat, quam ipse per se contulit.

10. *Quarta objectio, ex Matth. 18.* — *Solutio.* — *Replica.* — Quartam objectionem sumunt hæretici ex verbis Christi, Matth. 18: *Si peccaverit in te frater tuus, corripere eum, etc.; ac tandem dic Ecclesiæ, et si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus et publicanus.* Hanc enim Christi sententiam et legem non minus erga Pontificem, quam erga alios

fideles procedere censent, quia etiam Papa est homo, et potest coram aliis et cum eorum scandalo et injuria delinquere; ergo potest et debet corripri, vel secreto, vel coram testibus; et si emendari noluerit, poterit Ecclesiæ denunciari; quam si non audierit, poterit per eam excommunicari, ut ab aliis tanquam ethnicus et publicanus habeatur; ergo subest Pontifex potestati coercivæ Ecclesiæ. Dices, hinc ad summum sequi, Pontificem non esse omnino exemptum a potestate spirituali, non vero non esse exemptum a potestate sæculari. Sed contra, nam ex primo potest inferri secundum, saltem quantum est ex vi juris divini, quia si Papa non est divino jure exemptus a foro ecclesiastico, non habet illam supremam dignitatem, in qua præcipue fundabamus jus divinum de exemptione illius a sæculari potestate. Item, quia si Pontifex potest per Ecclesiam excommunicari, eadem ratione poterit gravius puniri pro qualitate delicti; ergo poterit etiam degradari et brachio sæculari remitti; ergo non est omnino exemptus jure divino a jurisdictione sæculari, alias non posset per Ecclesiam iterum sæculari potestati subjici.

11. *Solutio.* — *Ecclesia nullam habet vim coercivam in Pontificem.* — Respondeo imprimis hæc posteriora argumenta efficacia non esse, tum quia, licet fingeretur Pontificem esse subjectum alicui tribunali ecclesiastico, verbi gratia, Concilio generali, nihilominus posset esse jure divino exemptus a sæcularibus, vel ex speciali privilegio Christi, vel quia semper manet super omnes principes sæculares, etiam si per impossibile in ordine spiritualium potestatum Concilio subesset. Tum etiam quia eadem argumenta fieri possunt de Episcopis et inferioribus clericis, de quibus postea dicemus. Deinde addo, etiam si argumenta illa admittantur, potius ostendere incommoda et absurda, quæ ex priori antecedente sequuntur, quam illud confirmant. Negamus ergo posse Ecclesiam vim coercivam in Pontificem exercere, sive per censuram, sive quocumque alio modo, nisi prius a Pontificatu cadat, vel per voluntariam renunciationem ab Ecclesia acceptatam, vel per culpam hæresis ab Ecclesia iudice declaratam. Quia quamdiu persona illa verus Papa existit, jurisdictionem habet supra totam Ecclesiam, etiam simul sumptam, ideoque necessario est jure divino exemptus spiritualiter, id est, non subditus sublimiori potestati spirituali extra Christum, quia nulla talis in

mundo invenitur, ut in superiori libro satis tractatum est.

12. *Quomodo fraterna correctio erga Pontificem exerceri valeat.* — Unde ad objectionem respondeo, correctionem fraternam habere posse locum erga Summum Pontificem, quatenus est charitatis officium, et intra illud sistitur, hoc enim modo potest interdum major a minori, et Prælatus a subdito admoneri, sicut Paulus cum Petro se gessit, ut explicuerunt Augustinus, epist. 19 ad Hieronymum, et Gregorius, homil. 18 in Ezechiel. Cessat autem correctionis progressus, quando ad viam coactionis fit transitus. Itaque cum reverentia corripri vel admoneri potest Pontifex, prius solus, si crimen sit secretum, deinde coram aliquibus, si res et necessitas postulet. Quod vero ulterius sequitur, *Dic Ecclesiæ*, in eo locum non habet, quia ibi nomine Ecclesiæ, non corpus Ecclesiæ, sed Prælati ejus intelliguntur; nec enim potest peccator toti corpori Ecclesiæ denunciari, sed pastori. Unde necesse est ut respective, seu cum proportionem accommoda intelligatur, ita ut unusquisque peccator suo pastori ac prælato denunciari debeat, nam extraneus non potest efficaciter corripere aut cogere sibi non subditum. Quia ergo Pontifex superiorem Prælatum non habet, in eo locum non habet illa denunciatio, sed potius quia ipse est supremus Pastor totius Ecclesiæ, satis Ecclesiæ dicitur peccatum ejus, cum ipsi dicitur. Posset autem respectu Pontificis non male intelligi nomine *Ecclesiæ*, confessor ejus, qui eum monere, et suo modo corripere, et peculiariter obligare in foro suo potest. Quod autem sequitur: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus et publicanus*, proprie non potest in Pontifice locum habere, quia excommunicari non potest, cum non habeat vim coercivam superiorem. Neque hoc est inconveniens, quia præceptum illud affirmativum est, et circa unumquemque obligat juxta capacitatem ejus.

13. *Objectio.* — Contra hoc vero insurgit statim quinta objectio, nam sequitur Christum non satis providisse Ecclesiæ suæ, nec convenienter illius regimen instituisse. Nam ut nos dicimus, dedit uni homini supremam in sua Ecclesia potestatem, eumque constituit, *Super gentes, et regna, ut evellat, et destruat, et disperdat, et dissipet, et ædificet, et plantet*¹. Potest autem talis esse Papa, ut

¹ Jerem. 1.

potestate sua in destructionem utatur, nam libertati suæ relinquitur, et peccator esse potest; ergo si in Ecclesia non est potestas ad coercendum illum, imperfecte instituta est, insufficienterque est illi provisum. Quale enim est corpus, quod membrum putridum non possit per violentiam aliquam purgare, vel, si hoc non sufficiat, abscindere ne totum corpus corrumpat? Ergo cum Ecclesia sit unum corpus mysticum, et Papa sit unum membrum ejus, quod eo plus potest illi nocere, quo potentius et principalius est, necessarium est ad hujus Ecclesiæ conservationem, ut in ea sit aliqua potestas, quæ jure et facto valeat iniquo Pontifici resistere, et illum cogere, vel abscindere, etiam si necesse sit; hæc autem potestas non est alia, nisi potestas regia, vel imperatoria; ergo.

14. *Solutio.* — *Nulla potitur Ecclesia potestate coerciva in Pontificem.* — *Objectio in regem Angliæ retorquetur.* — Respondeo, hoc etiam argumento usos esse qui existimarunt, Concilium generale esse supra Pontificem, posseque illum deponere, non tantum in causa hæresis, sed etiam propter alia crimina Ecclesiæ valde nociva. Et quidem, si argumentum tantam efficaciam haberet, ut propter illud esset in Ecclesia admittenda aliqua potestas coerciva Pontificum abutentium potestate sua in Ecclesiæ perniciem, potius ponenda esset illa potestas spiritualis quam temporalis, et in generali Concilio potius quam in aliqua particulari persona. Et ita non procederet objectio; negatur enim ultima propositio assumpta, nimirum potestatem hujusmodi solum regiam vel imperatoriam esse posse. Vera nihilominus responsio est, non esse in Ecclesia talem potestatem supra Pontificem, neque spiritualem, neque temporalem, ut satis in superioribus probatum est. Objectio autem facta retorqueri potest contra regem Angliæ multo majori ratione, nam ipse vult ita esse caput in imperio suo, ut neque in spiritualibus, neque in temporalibus superiorem habeat, idemque de quolibet supremo rege affirmare cogitur, ne tantam dignitatem pro sola sua libidine usurpare videatur. Nonne est ergo multo majus incommodum, ut in Ecclesia Christi, quæ unum corpus esse debet, sint multa capita ita suprema, ut quodlibet illorum suos subditos judicet, et ipsum a nemine judicetur, quam quod sit unum tantum hoc habens singulare privilegium sub Spiritu Sancti directione specialiter constitutum?

15. Dico ergo potius in hoc ostendi singularem Christi providentiam in suam Ecclesiam. Nam regna terrena sunt inter se divisa, et non subordinata, quia in temporalibus et civilibus non habent unitatem, et ideo sicut sunt multa corpora, ita non est inconveniens quod habeant multa capita suprema, et licet in unoquoque regno possint sequi incommoda, ex eo quod rex supremus a nemine judicari in temporalibus, vel puniri possit, illa incommoda vel tolerantur propter majora commoda (quod in humana providentia sæpe fieri necessarium est, et ad rectitudinem prudentiæ pertinet), vel unaquæque respublica habet suas leges et modos justos, quibus his incommodis occurrat. At vero respectu Ecclesiæ Christi non erat conveniens, ut intra illam essent plura capita simpliciter suprema, neque plures reges ita supremi in temporalibus, ut nulli superiori capiti subordinarentur, saltem in ordine ad spiritualem finem, ideoque optima institutio postulabat unum supremum caput. Et ad majorem unitatem, et facilius ac suavius regimen, oportuit illud esse unicam personam, et ad tollenda schismata fuit etiam conveniens, ut sub nulla ratione suis subditis subiceretur. Ex quo tandem necessarium fuit, ut unum illud caput a solo Deo puniri vel deponi per coactionem, et potestatem superiorem possit.

16. Quod si hinc contingat sequi aliquos defectus vel incommoda, mirum non est, quia, quanquam hæc sit divina institutio, versatur circa homines, et per ipsos exercetur, et ideo necessario aliquid de providentia humana participat, quæ non semper omnia incommoda evitat, sed pauciora eligit. Unde illa imperfectio non potest attribui Christo, sed homini, nam Christus, quantum in se est, sufficientia media providit ad hæc incommoda vitanda. Et majora quidem, quæque fidem vel sanctitatem Ecclesiæ maculare possent, omnino prævenit et abstulit, dando Vicario suo certam et infallibilem directionem in definiendis rebus ad fidem vel mores Ecclesiæ pertinentibus. Item quia hæresis serpit ut cancer, et tollit Ecclesiæ fundamentum, etiam jus statuit, virtute cujus a dignitate caderet Papa, si esset hæreticus, dando etiam Ecclesiæ facultatem ut de tali crimine cognosceret, et sententiam declarantem illud, et divinam depositionem inde subsecutam, proferre possit. At vero in reliquis, quæ ad mores pertinent, non pertinebat ad suavem et

sapientem providentiam Christi, aut Pontifices omnes libertate morali privare, aut eos in gratia confirmare, et ideo in eis etiam peccata permisit. Noluit tamen ut per homines coerceri aut puniri possent, ne debitus ordo providentiæ et regiminis inverteretur, et majora mala ac perturbationes sequerentur.

17. *Varii modi protectionis Pontificum a Christo provisi*¹. — Et nihilominus varia remedia providit, quibus hoc malum vel impediretur, vel ei, quoad fieri posset, subveniretur. Primum ac præcipuum est internum auxilium Spiritus Sancti, quod longe majus et specialius Pontifici paratum esse credimus, simul cum angelica custodia singulari et excellentiori. Secundum est oratio tum universalis Ecclesiæ, tum singulorum fidelium, quæ pro ipso capite semper esse debet major et frequentior, et tunc oportet esse ferventior, quando contigerit caput languere. Tertium et optimum medium est secreta admonitio, vel, si peccata scandalosa fuerint, etiam publica, servata debita reverentia et humilitate, et si necessitas id postulet, interdum fieri potest hæc admonitio per reges et principes temporales, quorum auctoritas apud Pontificem multum valere potest et debet, si prædictam modestiam, et animi submissionem conjunctam habet.

18. *Pontifici bellum injustum inferenti resisti potest.* — Quartum remedium, non quidem iniquum, sed magis humanum et periculosum, ideoque non sine extrema necessitate adhibendum, est justa defensio; nam si Pontifex manifestam violentiam et injustam vim inferat, ei resisti potest per modum defensionis, intra terminos inculpatae tutelæ; quia vim vi repellere naturale remedium est, et nemini denegatur, et non requirit potestatem superiorem, vel jurisdictionem in eo qui se defendit, sed solum jus et vires ad se tuendum. Nam si in alterum malum inferat, non illum punit, sed illo medio proprium malum juste evitat. Quocirca si Pontifex corporalem vim inferat per aggressionem, vel injustum bellum, ei poterit per similem actionem resisti ad defensionem, non ad offensionem. Si autem violentia esset spiritualis, præcipiendo iniqua, vel sacra profanando aut destruendo, ei proportionato modo resisti poterit, procurando ne talia executioni mandentur. Hæc

¹ Vide Cajetanum in Opusc. de Potest. Papæ, c. 27.

tamen rara sunt, et, ut hæc licentia sumatur, esse debent evidentissima. Denique (quod valde notandum est) hoc modo per mille et sexcentos annos Ecclesia gubernata est, recognoscendo in Pontifice hanc potestatem, et exemptionem, et hunc honorem, et reverentiam illi deferendo, et tolerando iniquos, qui comparatione Sanctorum et honorum pauci fuerunt, neque in hac tolerantia tot incommoda passa est Ecclesia, quot in temporibus schismatum, et rebellionum potestatum temporalium adversus Pontifices, sustinuit; ergo gratis et sine fundamento fingunt hæretici imperfectionem vel defectum in hac institutione, quam potius Deo dignam esse, ipsa experientia, præter alia quæ adduximus, ostendit.

CAPUT VII.

SEXTÆ OBJECTIONI SATISFIT, ET TRACTATUR QUÆSTIO AN PAPA POSSIT SE HUMANO JUDICIO SUMMITTERE.

1. *Sexta objectio.* — Ultima superest objectio, quia Pontifex Romanus saltem voluntate propria potest renunciare huic privilegio, non tantum renunciando papatu (quod clarum est), sed etiam dignitate retenta; ergo signum est non esse hanc exemptionem de jure divino, neque ex natura rei esse necessario cum dignitate conjunctam, nam si talis esset, nec immutari nec separari posset per humanam voluntatem. Antecedens probatur ex usu, nam id fecit Leo IV, judicio Michaelis imperatoris et legatorum ejus se subjiciendo, ut refertur in c. *Nos si incompetentes*, 2, q. 7; et Symmachus regis temporalis judicio se submitit, ut sumitur ex Concilio tertio Romano, sub eodem; et Gregorius Papa, in c. *Si quis*, 42, 2, q. 7, sic ait, referente Gratiano: *Si quis super his nos arguere voluerit, et extra auctoritatem nos facere contenderit, veniat ad Sedem Apostolicam, etc., ut ibi ante confessionem S. Petri mecum juste decertet, quatenus inibi unus ex nobis sententiam accipiat suam*; ubi se committit alterius judicio. Et Sixtus III, in c. *Mandasti*, 2, q. 3, dicit, cum injuste criminaretur, coram Valentiano Augusto et Synodo se purgasse, et addit: *Sed non aliis, qui noluerint, aut sponte hoc non elegerint, faciendo formam, exemplumque dans*. Idemque refertur de Leone III, in c. *Auditum*, eadem causa et quæst. De Marcellino etiam constat, se cujusdam Synodi

judicio submisit¹. Denique in sacramento confessionis Pontifex se submittit jurisdictioni privati confessoris; cur ergo non poterit se etiam submittere in causa civili, vel temporali? Aliqui etiam inducunt Christi exemplum, qui se potestati Pilati supposuit, dando illi veram potestatem supra se, ut ostendunt ejus verba, apud Joan., cap. 19: *Non haberes potestatem in me ullam, nisi tibi datum esset desuper*. Quo exemplo utitur D. Thomas 2. 2, q. 67, art. 1, ad 2, ut probet posse superiorem subjici judicio inferioris, ubi etiam simpliciter ait, Leonem Papam subjecisse se judicio imperatoris.

2. *Prima conclusio: Pontifex jurisdictioni temporali se subdicere nequit. — Probatur. — Solutio ad sextam objectionem. — Pontifex exemptioni suæ renunciare non potest. —* Hoc punctum late tractatur a Theologis, in 4, d. 18 et 19, scilicet, D. Thoma, Paludan., Bonavent., Richardo, Alberto, et aliis; et a Cajetano, dicta q. 67, art. 1; et a Canonistis, in cap. *Ecclesia S. Mariv*, de Constit., ubi late Panorm., n. 7; et Felin., 2; et Baldus, in l. *Est receptum*, C. de Jurisdic. omni. jud. Breviter tamen, quod ad rem præsentem spectat, dicendum imprimis est, Papam non posse ita se subdicere imperatori, ut illius temporali, seu civili jurisdictioni subjectus vere maneat, et ab illo cogi vel obligari possit ratione talis jurisdictionis. In hoc conveniunt auctores allegati, et probatur, quia imperator non habet jurisdictionem civilem supra Pontifex, illam enim ei abstulit Christus, eximendo Pontifex. Nec etiam Pontifex potest illam ei tribuere, quia ut Pontifex est (ita enim nunc de illo loquimur) non habet temporalem jurisdictionem directam etiam supra alios, nedum supra se ipsum; ergo nec potest illam dare imperatori supra se, quia in hoc genere non dat quod non habet; ergo non potest se submittere jurisdictioni sæcularis imperatoris. Probatur consequentia, quia non posset se submittere, nisi dando illi talem jurisdictionem; quia ipse jam illam non habet; ergo licet Pontifex velit judicari ab ipso, si non det illi jurisdictionem, non submittetur jurisdictioni illius, neque imperator poterit Pontifexem judicare tanquam habens jurisdictionem in ipsum. Loquor autem de jurisdictione temporali, quia sola subjectio respectu tem-

¹ Vide quæ de hoc facto Leonis III citantur in decreto Gregoriano, et Paulum Amilium, lib. 3, de Gestis Francor.

poralis jurisdictionis, est contraria exemptioni, de qua nunc tractamus. Potestque hoc confirmari ex alio principio, quod nemo potest renunciare privilegio in favorem communis et dignitatis concessio; talis autem est exemptio Papæ; non enim intuitu personæ, sed in honorem ipsius Christi data est; de quo argumento plura inferius. Et hoc etiam probat objectio facta, quæ per hoc solvitur; negamus enim posse Pontifex renuntiare suæ exemptioni, se alteri, præsertim laico, subjiciendo; quia tali jurisdictioni non potest Pontifex subjici, ut dixi, quia non potest illam dare non habenti. Nec potest facere ut jurisdictio temporalium regum, supra quam Christus Vicarium suum constituit, supra illum extendatur. Ita ergo sufficienter objectioni satisficit.

3. *Secunda conclusio: Pontifex non potest spirituali potestati quoad vim coercivam se submittere. — Probatur assertio. —* Quia vero, quæ in illa adducuntur, probant posse Pontifex aliquo modo voluntarie se submittere alterius judicio, declarare oportet quomodo id intelligendum sit. Dico ergo ulterius non posse Pontifex se submittere in foro exteriori jurisdictioni ecclesiasticæ, seu spirituali, alteri commissæ, quoad vim coercivam ejus, sive directe in causis spiritualibus, sive indirecte in temporalibus, tam omnibus quam singulis, vel una, aut altera causa. Ita sentiunt plures ex auctoribus citatis, et optime Bellarminus, lib. 2 de Conciliis, c. 18; et Turrecrem., lib. 2 Sum., c. 104 et 105; et idem sensit Cajetan., tract. 2 de Potest. Papæ. Et probatur aperte, quia nulla jurisdictio ecclesiastica esse potest in aliquo extra Pontifex, quæ non pendeat et manet ab ipso Pontifice; ergo nunquam potest Pontifex illi subdi quoad vim coercivam. Antecedens supponimus, nam, licet non sit certum omnem jurisdictionem episcopalem manare a Pontifice, est tamen probabilis, Et præterea certum est omnem hujusmodi jurisdictionem pendere a Pontifice, posseque ab illo et ampliari et restringi quoad causas, personas, et loca; quod nobis nunc satis est. Imo, licet fingeremus datam esse alicui jure divino aliquam jurisdictionem ecclesiasticam independentem a Pontifice, id est, quæ ab illo tolli aut limitari non posset, nihilominus illa non posset sufficere ad judicandum Pontifex, quia, ut supponimus, ipse jure divino exemptus est ab omni humano superiore; illa ergo jurisdictio licet esse jure divino data, non esset supra

Pontifex, neque supra totam Ecclesiam, quia hæc soli Petro commissa est, sed ad summum esset in hoc vel in illo episcopatu, et in aliquo inferiori gradu. Igitur cogitari non potest, Pontifex judicari ab aliquo per potestatem spiritualem, nisi per potestatem manantem ab ipso.

4. *Pontifex non habet potestatem coercivam sui ipsius. —* Hinc ergo evidenter concluditur hanc jurisdictionem non posse esse propriam et coercivam. Probatur primo, quia Pontifex non accepit talem potestatem supra se ipsum; nemo enim habet vim coercivam in se, quia licet se punire possit, volens id facit, et sic non cogitur; ergo nec potest alteri talem potestatem communicare. Secundo, quia Pontifex causæ divino judicio sunt reservatæ, ut dicunt Canones, qui maxime loquuntur in ordine ad forum externum et coercivum; ergo non potest Pontifex illas causas alteri committere, quantum ad idem genus judicii coercivi, quia non potest inferior dare jurisdictionem in casibus seu causis reservatis superiori. Tertio, quia non potest Papa ita committere aliquam causam inferiori, quin ipse maneat semper superior in illa causa, et consequenter possit vel revocare jurisdictionem, si velit, vel de sententia ab inferiori data judicare, quia hoc totum intrinsecum est dignitati Pontificæ, ideoque ita inest Pontifici ex vi juris divini, ut nunquam possit illud a se abdicare, nisi toti pontificatui renunciando. Ergo, licet fingatur Pontifex committere alteri jurisdictionem in se ipsum, illa non potest esse vere coerciva, quia tam in duratione quam in executione pendet a voluntate Pontificis; quod autem ita voluntarium est, non potest esse coactum. Quæ ratio æque procedit in omnibus et in singulis causis; nam in nulla potest Pontifex a se abdicare supremam jurisdictionem, quam habet.

5. *In casu hæresis depositio Pontificis fit a solo Deo. —* Confirmatur hoc, quia Pontifex in nullo casu, etiam si alicui se subdere velit, potest per censuram compelli, ut est communis consensus Theologorum, in 4, dist. 18 et 19, et in tractatu de Censuris latius diximus. Ratio autem non est alia, nisi quia semper manet superior illo, cui jurisdictionem committit, et ideo nec contumax esse potest respectu hominis, neque ligari censura, aut alia violenta pœna affici aut deponi. Nam, licet in casu hæresis possit deponi, tunc revera non deponitur ab homine, sed ab ipso Deo, præmissa legitimi Concilii declaratione, ut dixi,

et ita ibi non intercedit voluntaria subjectio, neque etiam involuntaria coactio personæ Pontificis, quamdiu Pontifex est, sed solum cognitio et examinatio causæ, quam ipse in eo casu juste impedire non potest, quia est concessa a Deo tanquam justa et necessaria defensio.

6. *Ultima conclusio: Pontifex solum tanquam arbitro potest alteri se subdere. —* Concludo igitur ultimo, quod attinet ad externum judicium humanum, solum posse Pontifex se submittere judicio alterius tanquam arbitro, non tanquam proprio judici jurisdictione utenti in ipsam personam Pontificis. Ita explicuit suam sententiam D. Thomas, in dicta solutione ad 2, et sequuntur alii allegati. Et sequitur a sufficienti partium enumeratione, nam Pontifex potest se aliquo modo submittere judicio aliorum, etiam in causis personalibus, de quibus præcipue tractamus, ut probant ea quæ in objectione adduximus; sed non potest subjici propriæ jurisdictioni alicujus, ut ostendimus; ergo saltem potest se submittere judicio alterius ut arbitri, quia non est alius modus subjectionis voluntariæ. Dico autem *voluntariæ*, quia, licet per vim et tyrannidem, aut usurpatam jurisdictionem possit Pontifex ab aliquo judicari, et ipse Pontifex possit etiam id permittere, vel etiam eligere ad vitandum majus malum, ut fortasse fecit Paulus, quando appellavit Cæsarem, nihilominus illa submissio simpliciter est involuntaria, et judicium de se violentum est et iniquum; in subjectione autem voluntaria, de qua tractamus, judicium de se fieri potest sine vi, vel injuria aliqua. Ratio autem est jam tacta, quia tunc non fertur sententia juridica in jurisdictione seu superioritate fundata, sed fertur sententia arbitraria fundata in facto, seu conventionem aliqua. Et ita in illo actu non se gerit Pontifex ut Pontifex, committendo jurisdictionem suam, sed ut homo, qui voluntarie vult facere, quod quilibet privatus posset præstare.

7. *Objectio. — Solutio. —* Dices, postquam Pontifex se subjecit alicujus judicio, tenetur in conscientia, et interdum ex justitia, parere sententiæ latæ, si justa sit; ergo procedit ex potestate superiori, et ex vi coercivæ, quia omnis necessitas quædam coactio est. Ad hoc Cajetanus, loco citato, concedit ibi intercedere aliquam potestatem superiorem, saltem secundum quid, et eodem modo dicit servari ibi vim coercivam, ac denique indicat illam sententiam ferri in virtute jurisdictionis a

Pontifice commissæ. Sed hoc ultimum, ut dixi, admittendum non est; in reliquis vero potest esse æquivocatio in verbis, quæ cavenda est. Et ideo respondeo breviter, in sententia arbitraria non requiri potestatem superioris, sed purum iudicium arbitri; nec esse necessariam vim coactivam, et ideo dixit D. Thomas ibidem, solere in arbitriis adhiberi pœnam, quia in iudice non est coactio. Quod adeo verum est, ut neque ad ipsam pœnam possit cogere. Unde quamvis Papa, cum se submittit alicujus iudicio, possit promittere sub aliqua pœna stare sententiæ, non poterit ad illam pœnam cogi, licet in conscientia possit interdum ad illam obligari.

8. Ad argumentum ergo nego consequentiam, qua necessitas obligationis in conscientia non oritur ex vi coactiva, sed ex directiva, quæ potest admitti in tali sententia. Adverto tamen hoc esse intelligendum de virtute ostensiva potius quam effectiva, quia talis sententia respectu Pontificis non habet vim præcepti, quod possit Pontificem in conscientia obligare, quam vocamus vim directivam effectivæ, sed habet vim puræ sententiæ declarativæ ostendentis debitum justitiæ, quod ex injuria, vel pacto, vel alio simili titulo potest cadere in Pontificem ex vi legis naturalis, et ita est res perspicua. Et ob eandem causam non existimo necessariam distinctionem Cajetani, dicentis Papam posse se subicere iudicio aliorum in quibusdam causis, et non aliis; verius enim et facilius dicitur, in omnibus se posse submittere quoad vim directivam modo explicato, in nullis autem quoad coactivam.

9. *Pontifex non potest ad pœnam ab arbitro impositam cogi.* — Ad objectionem ergo principalem respondetur, in prædicto modo subjectionis voluntariæ nullam intervenire renunciationem privilegii exemptionis, ut constat. Ad primum autem exemplum Leonis IV, respondetur non excessisse prædictum modum arbitrariæ sententiæ, ut ex textu et ex historiis constat. Idem dicendum est de Symmacho, in quo tamen factum est considerandum, cum Theodoricus abuti vellet modestia Pontificis, et per modum superioris iudicare, clamasse Concilium, Pontificem a nemine iudicari posse, utique illo modo, ipse etiam consentiente. Sicut etiam in alio Concilio de Marcellino conclamatum fuerat. Et similiter alia facta Sixti et Leonis III clariora sunt, quia in eis Pontifices non se submiserunt aliorum iudicio, sed solum ad tollendum fortasse scan-

dalum, se voluntarie purgare voluerunt, utique, vel publico juramento, vel aliis probationibus et rationibus innocentiam suam ostendendo.

10. *Solutio objectionis in principio positæ.* — Verba autem Gregorii, quæ a Gratiano, in dicto capite *Si quis*, referuntur, suntque Gregorii IV, in Epist. unic. ad Episcopos Europæ, quæ in fine secundi tomi Epistolarum Decretalium refertur, nihil ad præsentem causam faciunt; proprius tamen illorum sensus satis intelligi non potest, nisi et finis epistolæ et præcedentia verba considerentur. Scripsit enim Aldrici Episcopi, qui accusatus forte ab aliquibus, ad Sedem Apostolicam confugerat, ejusque auxilium imploraverat. Et hæc occasione decernit ibi Pontifex, Apostolicæ Sedis privilegium esse, ut omnibus liceat ad illam appellare, et ut *nihil prius de eo, qui ad sinum sanctæ Romanæ confugit Ecclesiæ, ejusque implorat auxilium, decernatur, quam ab ejusdem Ecclesiæ fuerit præceptum auctoritate.* Postquam autem hæc verissima principia graviter fundavit, subjungit: *Super quibus si quis nos arguere voluerit, aut extra auctoritatem nos facere contendit, veniat ad Sedem Apostolicam,* et cætera quæ supra retulimus. Unde constat, ipsum non tractare de aliqua propria causa, vel iudicio personæ suæ, sed de dogmatibus fidei, et de auctoritate Sedis Apostolicæ, ad cujus iudicium, non ad aliud humanum provocat, ut patet, cum dicit: *Veniat ad Sedem Apostolicam, quo omnia ecclesiastica negotia, de quibus quæstio habetur, consuere jussa sunt.* Ad demonstrandam autem confidentiam de virtute doctrinæ addidit idem Pontifex: *Ut ibi ante confessionem S. Petri mecum juste decertet,* utique non in forensi iudicio, sed in veritate inquirenda, neque testibus factum aliquod comprobantibus, sed Pontificem, Conciliorum, et consuetudinis auctoritate. Et concludit, *quatenus inibi unus ex nobis sententiam suscipiat suam,* id est, ut ille vincat, qui suam sententiam melius probaverit. Non tamen dubitans, sed, ut dixi, certus de sua veritate ita loquitur¹.

11. *Cur Pontifex iudicio confessoris et non alterius se subdat.* — Pontificem suo confessori jurisdictionem tribuere probabilius. — Ad exemplum de foro confessionis, respondemus esse in multis dissimilem rationem. Primo,

¹ Ita legit Gratianus, at in originali Romano habetur *michi*; sed prius videtur melius.

quia Pontifex non est ullo jure exemptus a iudicio sacramentalis confessionis, cum sit homo et peccator, et obligetur eodem præcepto pœnitentiæ vel confessionis. Secundo, quia illud iudicium est altius et divinius quocumque iudicio externo, unde in illo principalis iudex est solus Deus, et confessor solum est instrumentum Dei, ejusque vicem immediate gerit. Tertio, dicunt aliqui confessorem in illo foro habere jurisdictionem immediate a Deo, Pontificem autem solum applicare materiam, seu eligere confessorem, quod est probabile, præcipue in illo casu speciali. Mihi autem probabilius est, Papam dare jurisdictionem confessori supra se ipsum ut peccatorem, sed in hoc esse illam jurisdictionem dissimilem, quod non est omnino coactiva, sed medicinalis, cujus signum est, quia confessor non potest pœnitentem omnino cogere ad pœnam satisfactoriam, sed oportet ab illo voluntarie acceptari. Item est alia dissimilitudo, quia iudicium illius fori, licet, quatenus immediate datur ab homine, ab illo pendeat in conservari, quia ab eodem revocari potest, nihilominus in se est altior et divinius, quia etiam de occultissimis, et quæ in corde latebant, iudicat, et de omnibus ultimam sententiam profert, a qua neque ad Pontificem, neque ad ullum hominem appellari potest.

12. *Utrum Christus Dominus Pilato se subjecerit.* — Ad exemplum de Christo Domino, aliqui existimant Christum vere se subjecisse jurisdictioni Pilati, dando illi veram potestatem supra se ipsum, ut hominem, in quam sententiam inclinat Toletus, Joan. 19, annotat. 4; et refert Irenæum, lib. 4, cap. 34. Sed adverto aliud esse loqui de potestate Pilati absolute, aliud de potestate respectu Christi, qui etiam respectus potest esse aut juris aut facti. Potestas ergo ipsa, qua de facto Pilatus utebatur in Christum, a Deo erat, et sic non permissive tantum, sed etiam positive intelligi potest, quod Christus dixit: *Non haberes in me potestatem ullam, nisi tibi datum esset desuper,* ut ibi sentit Augustinus, tract. 116, et Bernard., ep. 42. At vero potestas illa ut relata ad Christum non fuit data in illum tanquam in subditum, quia illa iudicatio per se et in se spectata in illum tanquam in subditum non cadebat, ut probant sufficienter verba Christi, Matth. 17, et quæ circa illa capite præcedenti tractavimus. Solum ergo per violentiam Judæorum, et per ignorantiam Pilati, factum est ut illa potestas exerceretur circa Christum, et quoad hoc permissive tantum

intelligitur, potestatem illam esse a Deo, ut recte ibi docent Chrysostomus, Hom. 83; et Cyrillus, lib. 12, c. 22; et certe non aliud docuit Irenæus. Quocirca subjectio illa Christi Domini ex parte sua tantum fuit tolerantiae et permissionis, et non alicujus concessionis potestatis, vel jurisdictionis, nec renunciationis alicujus privilegii, et ideo exemplum nihil proposito deservit.

CAPUT VIII.

UTRUM CLERICI OMNES SUB PONTIFICE EXISTENTES A JURISDICTIONE TEMPORALIUM PRINCIPUM JURE DIVINO EXEMPTI SINT, ET TRACTANTUR DUÆ CONTRARIÆ OPINIONES.

1. *Prima sententia negans.* — In hoc puncto duæ sunt opiniones contrariæ, et valde communes, quas in hoc capite cum suis fundamentis breviter referam; in sequenti vero meum quaecumque iudicium interponam. Prima itaque sententia absolute negat hanc immunitatem esse de jure divino. Quam tenent multi Doctores, ex quibus quidam affirmant esse de jure humano, et tacite indicant exclusivam. Alii, vel in genere, vel in specie, declarant, non esse de jure naturali. Sic refertur pro hac sententia D. Thomas, ad Romanos 13, lect. 1, ubi ait Sacerdotes esse immunes a tributis solvendis, concessionem principum consentanea æquitati naturali; eadem autem vel major ratio est de exemptione a foro, seu jurisdictione principum, ut supra tactum est, et in sequentibus dicitur. Henricus etiam, Quodlib. 9, quæst. 13, dicit immunitatem clericorum esse ex statutis Papæ et imperatorum, ubi licet non ponat expresse negativam partem, scilicet, non esse de jure divino, satis eam significat, dum originem hujus immunitatis humanis tribuit statutis. Expressius tenet Almain., in 4, dist. 25, q. 1, ubi refert Ochamum, et communem sententiam Parisiensem.

2. Latius hoc tenent moderni Theologi, Medin., C. de Restit., q. 15, ubi præcipue agit de tributorum exemptione, sed ad omnia extendit sermonem. Idem tenet Victor., in Relect. 1, de Potestate eccles., q. 6, concl. 2; Sot., in 4, dist. 25, q. 2, art. 2; Ledesm., 2 part. quarti, quæst. 20, artic. 4, versic. *Hesitabit*, concl. 2 et 3; Palatius, in 4, dist. 25, disput. 3, circa finem; Salon. 2, 2, quæst. 67, art. 1, controvers. 1, c. 4; et Bannez, ibid., dub. 2; Albertus Pighius, lib. 5 Eccle-